

MJURIEL
BARBERI

OTMENOST

TEŽA

EVROPSKI BESTSELER #1

Marks
(Predgovor)

Ko seje želju

„Marks u potpunosti menja moje poimanje sveta“, saopštio mi je jutros mali Palijeres, koji mi se inače nikad ne obraća.

Antoan Palijeres, imućni naslednik stare industrijske dinastije, sin je jednog od osmorice mojih poslodavaca. Poslednji ispljuvak visoke poslovne buržoazije – koja se razmnožava samo čednim i bezgrešnim štucanjem – sav je blistao zbog svog otkrića i o njemu mi govorio nagoni, čak i ne pomišljajući da bih ga u stvari mogla shvatiti. Šta radničke mase mogu shvatiti od Marksovog dela? Teško ga je čitati, reči su birane, stil istančan, teza složena.

I tad zamalo da se glupavo izdam.

„Trebalo bi da pročitate *Nemačku ideologiju*“, rekla sam kretenu u đubretarcu zelenom poput jele.

Da bi čovek shvatio Marksa i njegove greške, treba da pročita *Nemačku ideologiju*. Ona predstavlja antropološku podlogu na kojoj će nići sva pozivanja na stvaranje novog sveta i za nju će biti prikovano osnovno ubeđenje: ljudi željama sami sebe uništavaju, a bolje bi im bilo da se drže potreba. U svetu u kojem će *hibris* želje biti ućutkan, moći će da nastane novo društveno ustrojstvo, očišćeno od borbi, tlačenja i nezdravih hijerarhija.

„Ko seje želju, žanje tlačenje“, jedva da sam promrmljala, kao da me sluša samo moj mačak.

Ali Antoan Palijeres, sa odvratnim zametkom brkova koji nema u sebi ničeg mačjeg, posmatra me, ne znajući kako da shvati moje neobične reči. Kao i uvek, spasla me je nesposobnost bića da poveruju u ono što razbija okvire njihovih malih mislenih navika. Pazikuća ne čita *Nemačku ideologiju* i, sledstveno tome, ne bi bila u stanju da navede jedanaestu tezu o Fojerbahu. I još, pazikuća koja čita Marksa zasigurno koketira sa subverzijom, pošto se prodala đavolu po imenu GKR¹. Mogućnost da bi ga zapravo čitala radi uzdizanja duha, prostakluk je nezamisliv svakom pripadniku buržoazije.

„Pozdravite majku“, promucala sam zatvarajući mu vrata pred nosom, u nadi da će disfoniju dveju rečenica prekriti snaga hiljadugodišnjih predrasuda.

¹ GKR – Generalna konfederacija rada (franc. CGT – Confédération générale du travail). (Prim. prev.)

Čuda umetnosti

Zovem se Rene. Imam pedeset četiri godine. Već dvadeset sedam godina radim kao pazikuća u ulici Grenel broj 7, gde se nalazi lepa vila s unutrašnjim dvorištem i vrtom, podeljena na osam superluksuznih apartmana, nastanjenih, ogromnih. Udovica sam, niska, ružna, punačka, imam kurje oči na stopalima i, ako je verovati nekim meni samoj neprijatnim jutrima, iz usta mi izbija zadah mamuta. Nisam se školovala, uvek sam bila siromašna, neupadljiva i beznačajna. Živim sama s mačkom, velikim lenjim mačorom koji od pomena vrednih osobenosti ima to što mu smrde šape kad se iznervira. Ni on ni ja baš se i ne trudimo da uđemo u krug nama sličnih. Pošto sam retko ljubazna, mada uvek uljudna, ne vole me, ali me ipak podnose, zato što tako dobro odgovaram onome što je društveno ubeđenje sakupilo u obrazac pazikuće, zato što sam jedan od mnogih točkića koji pokreću veliki sveopšti privid o tome kako život ima lako dokučiv smisao. A pošto je negde zapisano da su pazikuće stare, ružne i odbojne, na pročelju istog kretenkog nebeskog svoda takođe je krupnim slovima urezano da pomenute pazikuće imaju debele bezvoljne mačke koje po ceo dan dremaju na jastučićima s heklanim navlakama.

Slično tome, rečeno je da pazikuće večito gledaju televiziju, dok njihove debele mačke dremuckaju, a da predvorje zgrade obavezno miriše na čorbu, supu od kupusa ili vojnički pasulj. Imam neviđenu sreću što sam pazikuća u zgradi visoke klase. Toliko mi je bilo ponižavajuće što moram da kuvam ta grozna jela da mi je g. De Brolji, državni savetnik s prvog sprata, svojom intervencijom, koju je supruzi verovatno predstavio kao učtivu ali odlučnu, s ciljem da iz zajedničkog života protera plebejske vonjeve, doneo ogromno olakšanje, što sam, kako sam najbolje mogla, prikrila maskom nevoljne poslušnosti.

Bilo je to pre dvadeset sedam godina. Odonda svakog dana odlazim u mesaru da kupim komad šunke ili teleće džigerice, koje trpam u zembilj između pakovanja rezanaca i veze šargarepe. Pošto sam siromašna u kući bogatih, predusretljivo izlažem pogledima te sirotinjske namirnice, uzdignute cenjenom osobinom što ne smrde, kako bih nahranila opšteprihvaćeni kliše i, ujedno, svog mačka Lava, čija je debljina posledica tih obroka, koji su imali da budu namenjeni meni – jer upravo se on bučno kljuka svinjotinom i testeninom s puterom, dok ja bez olfaktornih potresa i izazivanja nečije sumnje mogu da zadovoljavam sopstvene kuvarske sklonosti.

Problem s televizijom bio je težji. Dok mi je suprug bio živ, upornost s kojom je buljio u televizor ratosiljala me je kulu-ka. U predvorje zgrade dopirali su zvuci dotične stvarčice, što je bilo dovoljno da u beskraj produži igru društvenih hijerarhija, a posle Lisjenove smrti morala sam da lupam glavu kako bih našla načina da održim stvoreni privid. Za života, muž me je oslobađao nepravedne obaveze; u smrti me je lišavao svoje neobrazovanosti, neophodne zaštite od sumnjičavosti drugih.

Rešenje sam našla uz pomoć nepostojećeg dugmeta.

Zvončići povezani s infracrvenim uređajem obavestavaju me o kretanju u predvorju, pa mi nije potrebno nikakvo dugme koje bi zahtevalo da ga neko pritisne kako bih, iako poprilično udaljena, saznala da je tu. U takvim prilikama, naime, ostajem u zadnjoj prostoriji, gde provodim najviše slobodnog vremena i, zaštićena od zvukova i mirisa koje mi moj položaj nameće, mogu da živim onako kako mi duša hoće, a da pri tom sebi ne uskraćujem obaveštenja od presudnog značaja za svakog stražara: ko ulazi, ko izlazi, s kim i u koliko časova.

Tako su, prolazeći kroz predvorje, stanari bivali u prilici da čuju prigušene zvuke po kojima se prepoznaje uključeni televizor, pa su, pre zbog oskudne nego bujne mašte, zamišljali pazikuću izvaljenu pred prijemnikom. A ja, ušuškana u svojoj jazbini, nisam mogla ništa da čujem, ali sam znala da neko prolazi. Tad sam, iz susedne prostorije, kroz okruglo prozorče naspram stepeništa, skrivena iza belog muslina, neupadljivo ispitivala identitet pridošlice.

Pojava video-kaseta, a kasnije bogovskog DVD-ja, još je korenitije izmenila stvari u korist mog blagostanja. Pošto nije baš uobičajeno da se pazikuća razgaljuje *Smrcu u Veneciji* i da iz domarskog stana dopire Maler, zagrabila sam u s teškom mukom skupljeni bračni štek, kupila još jedan uređaj i postavila ga u svom skrovištu. Dok je, jamčeći da neću biti otkrivena, televizor, van dometa mojih ušiju, iz stana rikao budalaštine za pileće mozgove, ja sam, sa suzama u očima, padala na teme pred čudima umetnosti.

Duboka misao br. 1

*Slediti zvezde
U kugli za ribice
Zlatni svršetak*

Izgleda da odrasli tu i tamo nađu vremena da sednu i porazmisle o katastrofi koju predstavlja njihov život. Tad se vajka-ju bez razumevanja i, poput muva koje se stalno zaleću u isti prozor, uzrujavaju se, pate, kopne, postaju utučeni i pitaju se kakav ih je splet okolnosti poveo onamo kuda nisu hteli da idu. Najpametniji se čak time diče: ah, ta mrska ispraznost života buržoazije! Neki cinici tog tipa koji dolaze kod tate na večeru pitaju, s otrežnjenim i zadovoljnim izrazom: „Šta se dogodilo s našim snovima iz mladosti?“, „Raspršili su se, život je bezvezan.“ Mrzim tu lažnu pronicljivost zrelosti. Istina je da su oni, poput drugih, klinci koji ne shvataju šta ih je snašlo i izigravaju čvrste momke, a hteli bi da zaplaču.

Sve je to, međutim, lako shvatiti. Problem je u tome što deca veruju u reči odraslih, a kad odrastu, svete se obmanjujući sopstvenu decu. „Život ima smisao koji u rukama drže odrasli“, sveprisutna je laž, a ceo svet primoran je da u nju veruje. Kad stasamo i shvatimo da to nije tačno, prekasno je. Tajna ostaje netaknuta, ali sva raspoloživa energija odavno je proćerdana na glupe delatnosti. Preostaje samo da se umrtvimo onako kako možemo, pokušavajući da pred sobom zabašurimo činjenicu da u životu ne nalazimo nikakav smisao, i obmanjujemo sopstvenu decu ne bismo li sami sebe bolje ubedili.

Svi prijatelji moje porodice sledili su isti put: u mladosti su pokušavali da unovče svoju pamet, da poput limuna iscede zlatni rudnik fakultetskog obrazovanja i obezbede mesto među elitom, a potom su se celog života zgranuto pitali zašto su onakve nade dovele do tako besmislenog postojanja. Ljudi misle da prate zvezde, a završavaju poput zlatnih ribica u staklenoj kugli. Pitam se da li bi bilo jednostavnije od početka učiti decu da je život besmislen. To bi detinjstvu oduzelo nekoliko prijatnih trenutaka, ali bi odraslom čoveku uštedelo podosta vremena – a da ne pominjemo kako bi ga poštedelo bar jedne traume, one u kugli.

Imam dvanaest godina, živim u ulici Grenel broj 7, u bogataškom stanu. Roditelji su mi bogati, rodbina mi je bogata, pa smo, samim tim, moja sestra i ja takoreći bogate. Otac mi je bio ministar, sad je poslanik, bez sumnje će završiti kao predsednik Skupštine i prazniće podruma vile Lase². Moja majka... Pa, majka mi baš nije bistrica, ali obrazovana je. Ima doktorat iz književnosti. Bez greške ispisuje pozivnice za večere i neprestano nas davi pominjući likove iz knjiga („Kolomba, ne glumi opet Germantovu“, „Dušo, prava si Sanseverina“).

Uprkos tome, uprkos tom srećnom usudu i bogatstvu, odavno znam da je krajnje odredište kugla za ribice. Otkud to znam? Ja sam, naime, veoma pametna. Čak izuzetno pametna. Ako pak pogledamo moje vršnjake, videćemo pravi ponor. Pošto baš i nemam želju da se ističem, a uz to, u porodici u kojoj je inteligencija najviša vrednost prepametno dete nikad ne bi imalo mira, u školi pokušavam da ograničim uspehe, ali i pored toga – uvek sam najbolja. Neko bi pomislio da je lako izigravati osobu normalne pameti kad ste s dvanaest godina na ravni brucoša. E pa, nije! Morate se pomučiti da biste ispali gluplji nego što jeste.

² Vila Lase: rezidencija predsednika Francuske nacionalne skupštine. (Prim. prev.)

Ali, to me na neki način sprečava da crknem od dosade: sve vreme koje ne moram da provodim učeći i shvatajući koristim da podražavam stil, odgovore, postupke, zanimanja i sitne greške običnih dobrih učenika. Čitam sve što iz matematike, francuskog i istorije napiše Konstanca Bare, druga po uspehu u odeljenju, i tako učim šta treba da radim: iz francuskog, niz povezanih i pravilno napisanih reči, iz matematike, mehanička reprodukcija besmislenih operacija, iz istorije, sled činjenica spojenih logičkim vezama. Ali čak i kad se uporedim s odraslima, mnogo sam namazanija od većine njih. Naprosto je tako. Nisam zbog toga naročito ponosna, pošto to nije do mene. Ali jedno je sigurno, u kuglu neću ući. Radi se o veoma promišljenoj odluci. Čak i nekome ovoliko inteligentnom, ovoliko sposobnom za učenje, ovoliko različitom od drugih i ovoliko nadmoćnijem od većine, život je već u potpunosti zacrtan, a to je žalosno do bola: niko, izgleda, nije razmišljao o činjenici da, ako je život besmislen, blistav uspeh u njemu nije ništa vredniji od neuspeha. Samo je ugodniji. Štaviše: verujem da pronicljivost zagorčava uspeh, dok se osrednjost uvek nečemu nada.

Dakle, donela sam odluku. Uskoro ću napustiti detinjstvo i, mada sam ubeđena da je život smejurija, mislim da neću moći da se odupirem do kraja. Mi smo, u suštini, programirani da verujemo u ono što ne postoji, pošto smo živa bića i ne želimo da patimo. Zato sve snage trošimo kako bismo sebe ubedili da ima stvari vrednih truda, zbog kojih život ima smisao. Džabe mi je što sam veoma pametna, ne znam koliko ću još moći da se borim protiv te biološke sklonosti. Kad kročim na put odraslih, hoću li i dalje biti kadra da se suočim sa osećanjem besmisla? Ne verujem. Zato sam donela odluku: na kraju ove školske godine, na trinaesti rođendan, 16. juna, ubiću se. Pazite, ne mislim to da uradim razmetljivo, kao da je posredi nešto što činim iz hrabrosti

ili prkosa. Uostalom, u interesu mi je da niko ništa ne posumnja. Odrasli prema smrti imaju histeričan odnos, koji poprima ogromne razmere, pravi se čitava frka, a radi se o najobičnijem događaju na svetu. Meni, u biti, nije važna sama ta stvar, nego način na koji se izvede. Moja japanska crta naginje, razume se, harakiriju. Kad kažem japanska crta, mislim: moja ljubav prema Japanu. Pošla sam u sedmi razred i uzela, razume se, japanski kao drugi jezik. Nastavnik nije baš neki, na francuskom guta reči i stalno se češka po glavi, kao u nedoumici, ali udžbenik nije loš, tako da sam od početka godine veoma napredovala. Nadam se da ću za nekoliko meseci moći da čitam omiljene mange u originalu. Mama ne shvata kako tako-pametna-devojčica može čitati mange. Nisam se potrudila ni da joj objasnim da „manga“ na japanskom naprosto znači „strip“. Ona misli da se kljukam potkulturom, a ja je ne razuveravam. Elem, za nekoliko meseci možda ću moći da čitam Tanigučija na japanskom. Nego, ovim se vraćamo na temu: to se mora desiti pre 16. juna, pošto ću se 16. juna ubiti. Ali neću izvršiti harakiri. Bilo bi u tome mnogo smisla i lepote, ali... pa... uopšte mi nije do mučenja. Naprotiv, bilo bi mi mrsko da se mučim; verujem da, kad donesemo odluku da umremo, upravo zbog toga što smatramo da ona spada u poredak stvari, moramo je sprovesti neupadljivo. Umiranje treba da bude nežan prelaz, meko kliženje ka odmoru. Neki se ubiju tako što se bace kroz prozor s četvrtog sprata, ili popiju sonu kiselinu, ili se obese! To je suludo! Čak smatram da je bestidno. Zašto da umremo ako ne da se oslobodimo patnje? Ja sam svoj odlazak predvidela do tančina: već godinu dana, svakog meseca uzimam po jednu pilulu za spavanje iz kutije na maminom noćnom stočiću. Ona ih pije toliko da ionako ne bi primetila čak ni kad bih uzimala po jednu svakog dana, ali rešila sam da budem vrlo oprezna. Ništa ne treba prepustiti slučaju kad se donese odluka koja ima

malo izgleda da bude shvaćena. Ne može se zamisliti koliko se hitro ljudi suprotstavljaju planovima do kojih najviše držimo, u ime budalaština poput „smisla života“ ili „čovjekoljublja“. A, da, takođe, „svetinja detinjstva“.

Dakle, spokojno klackam ka 16. junu i nije me strah. Možda samo žalim zbog nekoliko stvari. Ali svet, ovakav kakav je, nije stvoren za princeze. S druge strane, to što nameravamo da umremo ne znači da treba da vegetiramo poput već istrulele povrćke. Baš naprotiv. Nije važno ni umreti, ni s koliko godina umremo, već šta radimo u trenutku smrti. Kod Tanigučija, junaci umiru penjući se na Everest. Pošto nemam nikakvih izgleda da probam da osvojim K2 ili Grand Žoras do 16. juna sledeće godine, moj Everest biće jedan intelektualni zahtev. Postavila sam sebi cilj da imam što više dubokih misli i da ih beležim u ovu svesku: ako ništa nema smisla, neka se barem duh tome suprotstavi, je li tako? Ali pošto imam izrazitu japansku crtu, dodala sam jedan uslov: duboka misao mora imati oblik kratke pesme u japanskom stilu: haikua (tri stiha) ili tanke (pet stihova).

Moj omiljeni haiku napisao je Bašo.

*Koliba ribara
Pomešanih s račićima
Zrikavci!*

E, to nije kugla za ribice, ne, to je poezija!

Ali u svetu u kojem živim ima manje poezije nego u japanskoj ribarskoj kolibi. I mislite li da je prirodno da četiri osobe žive u četiristo kvadrata, kad gomile drugih, a među njima možda i ukleti pesnici, nemaju čak ni pristojan krov nad glavom, po njihovih petnaest tiska se u dvadeset kvadrata? Kad smo letos čuli na ve-

stima kako su neki Afrikanci poginuli zato što je u stepeništu njihove nehigijenske zgrade izbio požar, nešto mi je palo na pamet. Njima kugla za ribice po ceo dan stoji pod nosom, ne mogu joj pobeći pričajući sebi šuplje priče. Ali moji roditelji i Kolomba umišljaju da plivaju u okeanu zato što žive u svojim četiristo kvadrata zakrčenih nameštajem i slikama.

Zato nameravam da 16. juna malko osvežim njihovo kratko pamćenje: zapaliću stan (potpaljivačem za roštilj). Pazite, nisam ja zločinac: učiniću to kad ne bude bilo nikoga (16. jun pada u subotu, a subotom po podne Kolomba ide kod Tibera, mama na jogu, tata se sastaje s društvom, a ja ostajem kod kuće), mačke ću evakuisati kroz prozor i obavestiću vatrogasce dovoljno rano da ne bude žrtava. Potom ću spokojno otići da spavam kod bake, s pilulama.

Bez stana i kćerke, možda će pomisliti na sve one mrtve Afrikance, zar ne?

„Zovem se Rene, imam pedeset četiri godine, radim kao pazikuća u buržujskoj zgradi u ulici Grenel broj 7. Udovica sam, niska, ružna, punačka, imam kurje oči na stopalima i, ako je verovati nekim meni samoj neprijatnim jutrima, iz usta mi izbija zadah mamuta. Ali pre svega, toliko se dobro uklapam u uobičajenu predstavu o pazikućama da nikome ne bi palo na um da sam načitanija od svih onih nadmenih bogataša.”

„Zovem se Paloma, imam dvanaest godina, živim u u bogataškom stanu u ulici Grenel broj 7. Međutim, odavno znam da je krajnje određište kugla za ribice, ispraznost i glupavost života odraslih. Otkud to znam? Ja sam, naime, veoma pametna. Čak izuzetno pametna. Zato sam donela odluku: na kraju ove školske godine, na trinaesti rođendan, ubiću se.”

„Niko nikad nije mogao očekivati da će ova nežna, zabavna knjiga sa filozofskom crtom postići takav neverovatan uspeh. Za neke, ona je delimično *Sofijin svet* Gordera Justejna, delimično gospodin Malosen Danijela Penaka. Druge pak ona podseća na pisanu verziju *Čudesne sudbine Amelije Pulen*. Bilo kako bilo, čitaoci su je prihvatili u ogromnom broju.”

– Le Monde

„Formula koja je učinila da se više od milion čitalaca u Francuskoj zaljubi u ovu knjigu ima, pored ostalih sastojaka: inteligentan humor, prefinjena osećanja, izvanrednu književnu i filozofsku pozadinu, pisana je sa dobrim ukusom, sofisticirana je i sadržajna.”

– La Repubblica

OTMENOST JEŽA JE NAJČITANIJI ROMAN U FRANCUSKOJ U PROTEKLIH NEKOLIKO GODINA.

Najčitaniji strani roman u Italiji u poslednjih godinu dana. Veliki hit u Nemačkoj i Španiji. Trenutno se prevodi na sve značajnije svetske jezike. Dobitnik nagrada *Prix des libraires*, *Prix Georges Brassens*, *Prix Rotary International*.

Čarobna knjiga
www.carobnaknjiga.com

